

П.З.Ишанов¹, А.Б.Айтжанова²

¹Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті;

²М.О.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, Шымкент
(E-mail: ishanov65@mail.ru)

Болашақ мамандардың танымдық іс-әрекеттерін басқарудың педагогикалық шарттарын анықтау

Мақалада жоғары оқу орнында басқару принциптері, қызметтері және де басқару проблемасына пәнаралық сипат тән екендігін ескере отырып, әлеуметтік жүйелерді басқару теориясы мен педагогикалық менеджменттегі ұғымдық аппараттың талдауларының негізінде, болашақ мамандардың танымдық әрекеттерін басқарудың педагогикалық шарттары анықталған, сонымен қатар студенттердің танымдық іс-әрекеттерін басқару дайындығындағы шеберлік деңгейдің жоғарлығы, арнайы нормаларға сәйкестігі, психологиялық және ұйымдастырушылық процестердің шын мәнінде жүзеге асырылуы екендігі негізделген.

Кілт сөздер: педагогикалық шарттар, басқару теориясы, педагогикалық менеджмент, оқу-танымдық іс-әрекет, педагогикалық шеберлік, әлеуметтік жүйелер, педагогикалық процесс, болашақ маман.

Қазақстан Республикасының жаңа әлеуметтік-экономикалық даму жағдайларындағы қоғамның жоғары және кәсіптік мектептерде мамандар даярлаудың мақсаты мен мазмұнына қоятын талаптарына оқытушының педагогиканың әдіснамасын, басқару мәнісін, басқару процесінің мазмұнына теориялық тұрғыдан қарау жатады, себебі жоғары және кәсіптік мектеп оқытушысы білім беру процесінің өзінде де, оны басқаруда да үлкен рөлге ие.

Болашақ мамандардың кәсіби даярлығының мазмұнын кемелдендіре түсу мәселесіне Қазақстан Республикасы «Білім беру туралы» Заңында ерекше көңіл бөлінеді, мұнда білім беру жүйесінің негізгі міндетімен қатар, оның басымдылық міндеттері, яғни «оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге қосылу; еңбек нарығында бәсекеге қабілетті білікті мамандар мен жұмысшылар даярлау, оларды қайта даярлау мен біліктіліктерін жоғарылату» [1].

Оқытушы қызметі, ең алдымен, студенттің «білім алу траекториясын» саналы түрде таңдай алуына жағдайлар туғызуға (оқу пәндері мен олардың оқу ретін жеке таңдауына); студенттің алдына қоятын мақсаттарын нақтылауға; студенттің өзіндік іс-әрекетін жоспарлауда көмек беруге; нақты оқулықтарды, құралдарды, оқудың әдіс-тәсілдерін қолдануда кеңес беруге бағытталуы керек.

Т.С. Садыков [2] кәсібилікті қандай да бір әрекет түрін немесе қызметті меңгеру мен ұзақ уақыт бойы соны орындау кезінде адам бойында пайда болатын психофизиологиялық, психикалық және тұлғалық өзгерістердің жиынтығы деп анықтайды. Оның пікірінше, кәсібилік кәсіптік міндеттерді шешудің сапалық жағынан жаңа, анағұрлым тиімді деңгейін қамтамасыз етеді. Маманның даму концепциясында автор кәсібиліктің қалыптасуының үш негізгі бағытын көрсетеді:

1) қызметтегі жеке-тұлғалық стильдің қалыптасуы сол қызметті атқару жүйесінің өзгеруі, функциялары мен иерархиялық құрылымының өзгеруі нәтижесінде жүзеге асады;

2) кәсіби дүниетанымның қалыптасуы субъекті тұлғасының өзгеруі негізінде жүзеге асады;

3) кәсіби мәдениеттің қалыптасуы когнитивтік өзгерістердің (білім, әрекет, эрудиция, қарым-қатынас стилі, техника), субъектінің объектіге қатынасында эмоционалдық және практикалық компоненттерді орнатуы нәтижесінде жүзеге асады.

Осылайша, қазіргі заман оқытушысын даярлау бүгінгі күнде адамның іс-әрекет қабілеттерін, әлеуметтік және кәсіби рольдерін құзыреттілікпен және жауапкершілікпен орындау мүмкіндіктерін ашу процесі болып қарастырылады.

Жоо оқытушысын даярлаудың мақсатын анықтау қазіргі кездегі динамикалы дамып келе жатқан қоғамның ерекшеліктерін ескере отырып, іске асады. Ол оқытушы даярлығының өзі оқытатын болашақ мамандар даярлығынан озық болуын қамтамасыз етуі керек.

Болашақ мамандардың танымдық әрекеттерін басқарудың педагогикалық шарттарын анықтау барысында біз жоғарғы оқу орнында басқару принциптері, қызметтері және де басқару проблемасына

пәнаралық сипат тән екендігін ескере отырып, әлеуметтік жүйелерді басқару теориясы мен педагогикалық менеджменттегі ұғымдық аппараттың талдауларына жүгіндік.

«Басқару» терминін менеджмент теоретиктері Л.Б.Ительсон [3] мен М.Марков [4] объектінің субъектіге мақсатты түрде ықпал етуі мен оның нәтижесінде субъектінің өзгеруі деп түсіндіреді.

В.И. Каган, И.А. Сыченик мақсатты ықпалдардың нәтижелерін нақтылап, олардың объектінің белгілі критерийлерге сәйкес дамуына жетелейтінін көрсетеді» [5].

В.Г. Афанасьевтің айтуы бойынша, басқару дегеніміз — іс-әрекет және және операциялар, үнемі басқару циклінің жүйесі өзгеріп отырған сайын жаңарып отырады, міндетті түрде әлеуметтік жүйенің алдында тұрған басқарудың мақсаты орындалып, даму үстінде тұрады [6].

Жоғарыда келтірілген тұжырымдарды қорытындылай келе, «басқару» ұғымының негізгі сипаттарын ажыратайық:

- 1) басқару дегеніміз — мақсатты түрдегі іс-әрекет;
- 2) спецификалық функциялар бар басқарушы және басқарылушы ішкі жүйелердің болуы;
- 3) басқару объектісінің бір сапа күйінен екінші бір анағұрлым жоғары сапа күйіне ауысу қажеттігі.

Дидактикада басқару проблемасы көп аспектілі және оқытудың әр түрлі теорияларында көрініс табады:

- дамыта оқыту;
- бағдарламаланған оқыту;
- оқытудың оңтайландыру;
- танымдық қызығушылықтың қалыптасуы;
- ойлау қызметінің кезеңдермен қалыптасуы;
- проблемалық оқыту.

Білім беруді басқару теориясында бірқатар ғалымдар басқаруды субъектінің объектіні бір күйден екінші күйге ауыстыру үшін мақсатты түрде жасайтын ықпалы деп көрсетеді (П.И. Третьяков); барлық субъектілердің қалыптасуды, стабилизацияны, оңтайлы қызметті және мектептің міндетті дамуын қамтамасыз ететін қызметі (М.М. Поташник); педагогикалық процесс пен жалпы алғандағы біртұтас басқарылатын жүйені дамыту, кемелдендіру, тиімділігі мен сапалы жұмысын қалыптастыруды қамтамасыз етуге бағытталған әкімшілік қызметі (Ю.А. Конаржевский).

Біздің ойымызша, анағұрлым толық мағлұмат беретін анықтаманы Е.В. Яковлев берген: «Басқару — жоспарлы, болжанатын және технологиялық жағынан қамтамасыз етілген процесс, ол басқарылатын жүйенің мақсатына қол жеткізуінде қажетті жаңа сапа күйіне ауысуына тиімді жағдайлар жасау үшін ықпал ету» [7].

Қарастырылып отырған ұғымның дефинициясын синтездей келе, бірқатар маңызды әдіснамалық жайларды айтуға болады:

1. Басқару көп мақсатты және ішкі құрылымына қарай күрделі қызмет болып табылады.
2. Басқару өзінің табиғатына қарай интегративті, жүйелі процесс.
3. Басқару өзінің көп нұсқалылығымен ерекшеленеді және жүру барысындағы жағдайлардың өзгеруіне байланысты.

В.С. Лазарев, М.М. Поташник, П.И. Третьяков білім беруді басқарудағы әдіснамалық тәсілдер спецификасын атайды және оны айқындаушы ретінде жүйелік-қызметтік, синергетикалық, коммуникациялық-диалогтық, мәдениеттанушылық, тұлғалық-бағдарлаушылық тәсілдерді көрсетеді. Енді соларға қысқаша сипаттама берейік:

- жүйелік-қызметтік тәсіл бейімделгіш білім беру жүйесінің тұтастық деңгейін, өзара байланыс дәрежесін және оның элементтерінің өзара әрекеттестігін, әр түрлі деңгейдегі ішкі жүйелердің өзара бағыныштылығын анықтауға мүмкіндік береді;
- синергетикалық тәсіл объектінің өзін-өзі табиғи ұйымдастыруын есепке алады. Ол жүйенің құрылуы, пайда болуы, дамуы мен өзін-өзі ұйымдастыруы заңдылықтарын анықтау мен қолдануға бағдарланады;
- коммуникациялық-диалогтық тәсіл барлық субъектілердің (объектілердің) өзара әрекеттестігін бағдарлайды, олар болжанған нәтижеге қол жеткізу жолында бірдей қарым-қатынаста болады;
- мәдениеттанушылық тәсіл тұтас үздіксіз білім беру процесінде нақты ғылыми пәндер блоктарынан, жалпы адами және ұлттық мәдениет негіздерінен, тұлғаның даму заңдылықтары

жайлы ғылымдардан арнайы, жалпымәдени және психологиялық-педагогикалық білімдердің бірігуін түсіндіреді;

- тұлғалық-бағдарлық тәсіл әрбір тұлғаның табиғилық ерекшеліктерін есепке алуды көздейді, яғни табиғи жағдайлар тұлғаның барлық мүмкіндіктері мен қабілеттерін толық ашу үшін жақын даму аймағын есепке алып бейімделуге қолайлы жағдай жасайды [8].

Осыдан шығатын мәселе — бұл болашақ мамандардың танымдық іс-әрекеттерін басқарудың мазмұнын анықтаудағы, олардың шеберлік дайындығына назар аудару.

Шеберлік дайындық процесіне сай жоо мұғалімнің алдына біршама арнайы тапсырмалар қойылады, себебі өзінің болашақ маман ретінде ол шеберлік процесіне қажетті барлық қабілеттерді меңгеруі тиіс, өз бойындағы білім, білік, дағдыларының барлығы өз жұмысында толығымен максималды түрде қолдана алуы және жалпыға ортақ талаптардың барлығын меңгеруі керек, яғни жоо педагогикалық процесті басқарудың жалпы қалыптасуы:

- басқару объектісі ретінде студенттердің танымдық іс-әрекеттерін психологиялық-педагогикалық білімдер негізінде қалыптастыру;
- студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерді қолдана алу;
- педагогикалық процестің субъектісі ретінде жеке-тұлғалық шеберлік сапаларын мұғалімдер бойына қалыптастыру.

Осы қойылған талаптарды орындау арқылы жоғары оқу орнының болашақ маманы өз бойына басқару түрінің барлық жақтарын қабылдап алады және де алға қойылған барлық мәселелердің шешімдеріне психологиялық түрде әр кезде де дайын болады. Бұл қасиеттердің бірі болып студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетін басқару түрі саналады.

«Студенттердің оқу-танымдық іс-әрекетін басқару дайындығы» түсінігін толығымен ашу үшін педагог-психологтардың жеке жұмыстарына көп мән бердік, сонымен қатар «даярлық» сөзінің мәнін ашуға тырыстық.

Психология өмірінде «даярлық» түсінігі мынаны білдіреді, яғни қай іс-әрекеттің бірінші шешімінің толығымен орындалуы, осыған байланысты бірнеше кезеңдерді көрсетеді:

- мотивтер мен қажеттіліктер негізіне қойылған арнайы мақсаттар;
- алға қойылған іс-әрекеттердің кестесі, жоспар, жаңа модельдерді дайындау;
- дайын болған кезде іс-әрекеттер түрін жасап көрсету және оны сырттай бақылау.

М.И. Дьяченко и Л.А. Кандыбович іс-әрекетке дайындық мәселесін зерттей отыра, келесідей компоненттерді көрсетеді: мотивациялық, танымдық, ерік-жігерлік. Осы көрсетілген компоненттер, ғалымдардың айтуы бойынша, оқу-танымдық іс-әрекеттерде кездесетін барлық мәселелерді шешуге көмегін тигізеді.

В.А. Слостенин дайындық іс-әрекет түрін былай анықтап көрсетеді: «Іс-әрекеттерге психикалық түрде дайын болудың өзіндік жағдайы бар, яғни анықталған іс-әрекеттерінің құрылымының бейнесі мен оның орындалуына бағытталған күнделікті сана-сезімнің жоғары болуы» [9].

Г.Е. Әлімұхамбетова мектеп балаларының танымдық іс-әрекеттерінің дайындығын мынандай жолмен анықтайды: «Қадам (әрекет) сапа» жеке тұлғаның динамикалық мінездерін көрсетеді, білім, білік, дағды, қарым-қатынастарына қандайда бір шарттар қояды және оларды мақсатты түрде орындалуына ыңғай жасайды [10].

Н.Д. Хмель педагогикалық процесте басқару дайындығын былай анықтайды: «Бұл бірқатар элементтерден тұратын, жеке тұлғаның шеберлік қажеттіліктерімен қатар білім, білік, дағдыларды анықтаудағы және арнайы білім берудегі өзіндік тәжірибенің өте қиын түрі».

А.Н. Сүлейменова тұлға бойындағы шығармашылық қабілеттерін дамыту процесіндегі талаптарға сай мектеп оқушыларына жеке түрде білім беру дайындығын интеграциялық түрде ала отырып, олардың білімдері мен дағдыларын кешенді түрде қарастырады және олар өз әрекеттерін жеке шеше алады деп атап көрсетеді.

О.В. Корягина, Н.Н. Рябуха диссертацияларында педагог мінездерінің интеграциялық дайындығы жайлы көрсетілген және сол арқылы қандайда бір шеберлік әрекеттерді талқылауға көмегі болатындығы жайлы атап өткен.

«Даярлық» түсінігіне талдау жасай отыра, біз іс-әрекеттердің жан-жақты түрінің дайындық қорытындысы мен болмыс мінеземелерін анықтай аламыз:

- жеке тұлғаның субъективті жағдайы;
- болатын іс-әрекеттердің шешіміне қойылған жарғылар;

- әрекеттер мен жеке басқа қойылған шеберлік талаптар;
- іс-әрекеттердің тиімді орындалуы.

Осы жоғарыда көрсетілген мінездемелерге сүйене отырып және жоо алынған тәжірибе арқылы мынандай қорытынды шығара аламыз, яғни мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық басқару істеріне дайындығы — ол шеберлік талаптарға қойылған бірден-бір шарт, студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерінің тиімділігі жеке тұлғаның танымдық және мотивациялық қабілеттерінің жоғарғы деңгейде екендігін көрсетеді.

Мұғалімге қойылған іс-әрекеттердің психикалық шешімін табу, жеке тұлғаның іс-әрекетпен ұштастыру элементі болып табылады және мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқарудағы объектілік әрекет болып табылады.

Мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқарудағы дайындығы поликомпоненттік және аналогиялық құрылымға ие (мазмұнды, мотивациялық, операциялық компоненттер).

Мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқарудағы дайындығы операциялық компоненттер мазмұнына негізделген, тәжірибелік және жүйке жүйесінің әрекеттері, құқықтық жағдайлардағы басқару объектісіне бағытталады.

Мазмұнды компонент дайындығы жоғарғы білімнің барлық мазмұнын қарастырады, студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерінің болмысы, олардың механизмдері және тәжірибелік және жүйке жүйесі негізіндегі әрекеттер болып саналады.

Студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқаруда мұғалімнің жеке-тұлғалық мінезіне мотивациялық компонент қарастырылған.

Болашақ жеке тұлғаның шығармашылық дамыту мақсатына жауап беретін бірден бір әрекет — ұйымның бірігуі, студенттердің қандайда бір іс-әрекеттеріндегі мұғалімнің басқару әрекетінің тиімділігі және оқу-танымдық қабілеттер. Жоғары оқу орындарындағы кәсіби немесе толығымен білім беру бағытының бірден-бір жолы студенттердің алдағы әрекеттерінің объектілі түрді оқу-танымдық әрекеттермен ұштасып орындалуы болып келеді. Жоғары оқу орындарының мамандарын дайындау үшін, ең алдымен, оның білімі жоо білім мазмұнына сай болуы керек, арнайы пәндердің негіздерін қарастыра білгені жөн, сонымен қатар студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқара алуы қажет.

Арнайы, психологиялық, педагогикалық және әдістемелік білім белсенділігі студенттердің танымдық процесіндегі басқару әрекетінің әдістемелік бағдарламасы болып табылады және мұғалімнің басқарудағы шешімдерді табуға көп кедергісін тигізеді:

- мұғалімнің арнайы білімі ғылымның теориясын және әдістерімен оларды зерттеу объектілері мен шеберлік іс-әрекеттегі тәжірибелік білім ерекшеліктерін қарастырады;
- педагогикалық білім жоо білім процесінің болмысын анықтайды, дидактикалық шарттар мен олардың қолданылуларын көрсетеді;
- психологиялық білім студенттің жеке және типологиялық ерекшеліктері мен өзінің білімін қарастырады, оқу-танымдық іс-әрекеттегі шеберлік ерекшеліктерін көздейді;
- мұғалімнің әдістемелік білім құрылысына өз пәнінің жеке әдіс-тәсілдерін білу қажеттілігі жатады, сонымен қатар оларды қолдана білу құндылықтары кіреді.

Педагогикалық дағдылар ұйымдастырушылық, жобалаушылық, гностикалық, құрастырушылық, коммуникативтілік болуы мұғалімнің жан-жақты екендігін көрсетеді.

Басқару субъектісінің тәжірибелік әрекеті мен нақты ойлауы педагогикалық ұйымдастырудың басқару дағдысы болып саналады: талдау, жобалау, жоспарлау, бақылау.

Мұғалімнің басқару әрекетіне жеке-тұлғалық ғылыми-педагогикалық бағыттылықтың айқын жолдары көрсетілген. Сол арқылы бағдарламаларды, жоспарларды, жаңа технологиялық әрекеттерді жасай алады, сонымен қатар ғылыми-педагогикалық әрекетке деген қызығушылық, олардың мақсаттарының нық екендігін көрсетеді, мотивтері мен ережелерін, мамандыққа деген ерік-жігерлерін және мамандықтың құндылықтарын құрметтеуге үйренеді.

Мұғалім басқару қызметтерін толығымен жүзеге асыруы үшін, ең алдымен, өзінің мамандығындағы әрекеттер объектілерін ғылыми жүйеге ендіруі қажет және студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерінің басқару технологияларын білуі керек.

Осылайша жоо мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқарудағы дайындығы, оқу-танымдық іс-әрекеттердің мақсатты түрде өзгеруіне қойылатын шарттар негізін жасап

шығарудан басталады. Студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқару объектісінің жағдайына ақпараттар көздерін жасайды және осыны негізге ала отыра, басқарудың шешімдерін табады. Яғни осыларды ескеру арқылы ең негізгі жүк студенттер қауымына беріледі, олардың өздерінің білім, білікке деген көзқарастарының жоғары деңгейде болулары қажет.

Біздің ойымызша, мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқару дайындығының ұтымды процесі ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарға сай келеді, сондықтан да заманауи жоо педагогикалық процестегі ерекшеліктерді ескерген жөн.

Сол себепті мұғалімнің студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін басқару дайындығы мен шеберлік спецификалық дайындығына міндетті түрде ғылыми ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарды негіздеу қажет.

В.И.Даль «Заманауи орыс тілінің сөздігінде» шарттарды былай түсіндіреді: «Бір нәрсеге бағыну немесе оны күту».

Ал философиялық сөздікте «шарт» түсінігін «бұл жағдайға басқа бір жағдай бағынқы» пайда болушы компонент зат және олардың бір-бірімен әрекеттері, сондықтан да жанағы заттан осындай процесс туындайды.

«Философиялық энциклопедияда» шарт түсінігі — философиялық категория. Заттың оны қоршаған ортамен тығыз байланысы, олсыз ол өмір сүре алмайды. Затты өзі бір бағынбайтын бейне ретінде, ал шартты өмірдің объективті көп түрлі көрінісі ретінде қарастырады. Басқа сөзбен айтқанда, шарт, заттар бар жерде өмір сүріп дами алады. С.И.Ожеговтың сөздігінде «шарттар» термині келесідей бейнелерге ие:

- бір нәрсеге бағынатын жағдай;
- талаптар, екі жақтардың көзқарастарына сай;
- өмірдегі қандай да бір жағдайлар мен іс-әрекеттерге қойылатын ережелер;
- бір нәрсе болатын немесе анықталатын орын;
- қорытынды шығаратын талаптар.

С.С.Смирновтың редакциясы бойынша шығарылған «Педагогика» кітабында «шарттар» сөзі мынандай түсінік береді: «Іс-әрекеттің себебі, бағынатын жағдай».

М.М.Поташник педагогикалық процестерінің негізінде мынандай шарттарды көрсетеді: ұйымдастырушылық-педагогикалық, мектептік-гигиеналық, эстетикалық, материалдық, мектеп пен отбасының біріккен іс-әрекеті.

Жоғары және орта мектептердегі педагогикалық процестегі кемелдену негізіндегі педагогикалық және ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарға қазақстандық зерттеушілер жан-жақты анықтамалар береді. «Шарттар» термині педагогикалық іс-әрекеттер негізінде жан-жақты кешенді түрдегі аспектілерді қарастырады.

Біздің зерттеуіміздегі ең негізгі қажетті әдістемелік сапаның бірі болып қандайда бір жүйенің мінездемесін анықтау үшін арнайы сүйенетін шарттар қажет. Педагогикалық шарттар негізінде компоненттер мінездемелерінің мазмұнын анықтауға болады және ол педагогикалық іс-әрекет пен педагогикалық жүйенің анықтамасын береді. Педагогикалық іс-әрекеттер шарттарға көптеген жан-жақты сипаттамалар беруі мүмкін, егер компоненттер осы іс-әрекеттерге байланысты көп болса, біздің зерттеуімізге байланысты жоо педагогикалық процестің компоненті болып мұғалімнің жоо дайындығының ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарына сай болуы, сонымен қатар студенттердің танымдық іс-әрекеттерін басқару дайындығындағы шеберлік деңгейдің жоғарлығы, арнайы нормаларға сайлығы, психологиялық және ұйымдастырушылық процестердің шын мәнінде жүзеге асырылуы.

Біздің ойымызша, мұғалімнің, студенттердің танымдық іс-әрекеттерінің басқару дайындығындағы тиімді көзқарастардың болуы, шетелдік филологиялық мамандарының дайындық ерекшеліктерін, ұйымдастырушылық-педагогикалық жүйемен тең келуінде.

Осылайша, әлеуметтік жүйелерді басқару теориясының дамуы, жоо оқытушысының кәсіби басқару әрекетінің күрделенуі, практиканың қажеттілігі — мұның барлығы оқытушының студенттердің танымдық іс-әрекеттерін басқаруға даярлығы проблемасын шешудің педагогикалық шарттарын анықтауға негіз болады. Біздің зерттеу жұмысымызда мұндай педагогикалық шарттар төмендегідей:

1. Нормативті-құқықтық шарттар — Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, Қазақстан Республикасында 2015 жылға дейін білім беруді дамыту тұжырымдамасы, Қазақстан Республикасында 2011–2020 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы,

Болашақ мамандарды даярлау процесінің оқу-әдістемелік және нормативтік құжаттар кешендері (МББС, оқу жоспары, оқу бағдарламалары, ӨӘЖ).

2. Оқу-ұйымдастырушылық — студенттердің танымдық іс-әрекеттерін басқарудың мазмұны, формалары және құралдары, педагогикалық процестің негізгі субъектілерінің өзара қарым-қатынасы және ынтымақтастығы, педагогикалық процесті ұйымдастыруда оқытушының кәсіби құзыреттілігі және педагогикалық шеберлігі жаңа оқыту әдістерімен технологияларды қолдануға материал-техникалық базаның мүмкіндігі.

3. Оқу-әдістемелік — студенттердің танымдық іс-әрекеттерін басқару процесін жеке-тұлғалық интегративтік, жүйелілік, құзыреттілік тұрғыдан қарастыру, оқытушының басқарушылық қабілеттерін қалыптастыруда жаңа интерактивтілік әдістерді қолдану, оқытушының әдістемелік деңгейін көтеруге жағдайлар туғызу.

Сонымен, зерттеу процесінде анықталған педагогикалық шарттар объективті сипатқа ие, теориялық мағлұматтардың эволюциясы мен қоғамдық даму тенденцияларын көрсетеді және де болашақ мамандардың танымдық іс-әрекеттерін басқаруда мұғалімнің даярлығын қалыптастыруына негіз болады деп тұжырымдаймыз.

Әдебиеттер тізімі

- 1 ҚР «Білім туралы» Заңы // Егемен Қазақстан. — 2007. — 15 тамыз. — 3-б.
- 2 Садықов Т.С. Высшее образование на пути реформ. — Алматы: Изд. АГУ им. Абая, 2000. — 112 с.
- 3 Ительсон Л.Б. Общая характеристика деятельности личности // Под ред. А.В. Петровского. — М., 1997. — С. 157–187.
- 4 Марков М. Теория социального управления. — М.: Прогресс, 1988. — 447 с.
- 5 Каган М.С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа). — М.: Политиздат, 1984. — С. 138.
- 6 Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. — М.: Политиздат, 1991. — С. 11.
- 7 Яковлев Е.В. Теоретические основы управления качеством образования. — Челябинск: Изд-во ЧПУ, 2001. — 165 с.
- 8 Третьяков П.И. Управление школой по результатам: Практика педагогического менеджмента. — М.: Новая школа, 2000. — С. 8, 9.
- 9 Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика. — М.: Изд. центр «Академия», 2004. — С. 19.
- 10 Алимхамбетова Г.Е. Научные основы формирования готовности школьников к познавательной деятельности (теоретико-методологический аспект): Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. — Алматы, 1995. — С. 38.

П.З.Ишанов, А.Б.Айтжанова

Определение педагогических условий управления познавательной деятельности будущих специалистов

В статье на основе анализа состояния проблемы принципов и функций управления, теории управления социальными системами в педагогическом менеджменте показана эффективность процесса формирования педагогического мастерства и готовности преподавателя к управлению учебно-познавательной деятельностью студентов, которая способствует определению совокупности педагогических условий, выработанных с учетом особенностей педагогического процесса современного вуза.

P.Z.Ishanov, A.B.Aitzhanova

The definition of pedagogical conditions of future professionals' cognitive activity management

Effectiveness — based on an analysis of the problem of the principles and functions of management theory of social systems in the pedagogical management — of the process of formation of pedagogical skill and the teacher readiness to manage students' teaching and learning activities is grounded in the article, it contributes to pedagogical conditions set worked out taking into account the pedagogical features of the modern university.

References

- 1 *Kazakhstanskaya pravda*, 2007, August, 15, p. 3.
- 2 Sadykov T.S. *The higher education on the way of reforms*, Almaty: Publ. AGU of Abay, 2000, 112 p.
- 3 Itelson L.B. *The general psychology*, edit. of A.V. Petrovsky, Moscow, 1997, p. 157–187.
- 4 Markov M. *Theory of social management*, Moscow: Progress, 1988, 447 p.
- 5 Kagan M.S. *Human activity (Experience of the system analysis)*, Moscow: Politizdat, 1984, p. 138.
- 6 Afanasyev V.G. *Society: systematic, knowledge and management*, Moscow: Politizdat, 1991, p. 11.
- 7 Yakovlev E.V. *Theoretical bases of quality management of education*, Chelyabinsk: Publ. house of ChGPU, 2001, 165 p.
- 8 Tretyakov P.I. *Management of school by results: Practice of pedagogical management*, Moscow: Novaya shkola, 2000, p. 8, 9.
- 9 Slastenin V.A., Isaev I.F., Shiyanov E.N. *Pedagogic*, Moscow: Publ. center «Akademiya», 2004, p. 19.
- 10 Alimukhambetova G.E. *Scientific bases of formation of readiness of school students for cognitive activity (teoretiko-methodological aspect)*, Avtoref. dis. ... doctor of ped. sciences, Almaty, 1995, p. 38.